

Mnogovrstne možnosti projekcij slik in zvoka

V novem Likovnem razstavišču Rihard Jakopič je bila prvič pri nas javno predvajana multivizijska projekcija

Likovno razstavišče Rihard Jakopič naj prinese v naše razstavno življenje nekaj novega. Novi prostor naj ne bo svetlišče, namenjeno likovni umetnosti, marveč prostor, kjer se srečujejo ljudje, ki jih umetnost zanima, prostor, kjer se venomer kaj dogaja, odprt prostor za sveže duhovne pobude. To so bila stališča nekaterih ustanov in društev, ki so sodelovala pri koncipiranju razstavnega profila novega likovnega razstavišča. Ob arhitekturno-oblikovalskem delu razstave Slovenska likovna umetnost 1945-1978 so poskušali s nekaj akcijami (razstava britanske umetnosti in urbanistične publicističke srečanje s arhitekti in oblikovalci, srečanje kritikov ter nazadnje multivizijska projekcija) preskusiti te možnosti. Poskus se je v celoti posrečil. Kaže pa, da je za tako, čeprav obrobno dejavnost razstavišča, potrebno precej naprezanja in domišljije, če naj razstavišče s razstavo res živi. Bilo bi škoda, če bi po začetni vneti razstavno življenje v »Jakopiču« zdrknilo po starih koleznicah.

Ima sedaj k multiviziji. Pri nas smo se prvič temeljito spoznali s tem, v svetu že nekaj časa znanim vidikom vidnega sporočanja. Gre za hkratno predvajanje različnih vrst vidnih metod: magnetoskopskih posnetkov, filmov, diapozitivov in zvoka. V tem primeru zvok ni bil le »spremljavec« vidnega dogajanja, temveč enakovredni del celotnega programa. Celotna zasnova se je pravzaprav pričela pri zvočnem glasbenem delu avtorja Alistaira Stona. Miha Vipotnik, ki je za program izdelal »partituro«, je povedal, da bi moral biti tudi zvok posnet hkrati s vidnim delom, češar pa se ni dalo izvesti, tako da je nastal med obema deloma majhen razkorak: ideja za vizualni del se je po zvočnem zapisu še razvijala in dobila nove razsežnosti.

Temeljni elementi zvočne in vidne celote so dokaj preprosti. Pred kamerami (televizijskimi, filmskimi ter fo-

tografskimi) so nastopili Maja Boh, Tomaž Rogelj in Andrej Trobentar, ki so s različnimi glasovi, to je kriki, vzdihli ipd. s obrazno mimiko ter kretnjami napolnili tako rekoč vso »vsebinsko« dela. A to je le osnova. Vipotnik in sodelavci pa so s spretnim interviranjem v televizijsko in filmsko sliko, z mešanjem različnih slik in z uporabo vrste televizijskih prijemov in trilkov zgradili nenavadno bogato vizualno podobo. Ta živi sicer najpopolneje na video-kaseti. »Celotna umetniška« pa prihaja do popolne uresničitve s hkratnim predvajanjem 4 magnetoskopov, 4 filmov — ti so delo Slobodana Valentinčiča — ter diapozitivov avtorjev Milana Pajka, Kostje Gatnika in Miha Vipotnika. Filmi in diapozitivi funkcionirajo v tej projekciji kot temeljna vizualna informacija, ki pa s posebnim načinom predvajanja, s hipno in vnaprej določeno intervencijo pred objektivom diaprojektorja (z vrtečim se zrcalom, prizmo itd.) s naglim menjanjem slik in pozicij vstopa na umetniško raven. S tem, da šine slika iz projekcijskega platna ter se ustavi na naključnem ozadju, ustvarjalci hoté na novo opredeljujejo prostor, kjer se vse odvija. Če je torej umetniškost tega dela projekcije opredeljena poleg ožje filmskih in diafilmskih likovnih kvalitet še s inventivnimi intervencijami med objektivom in zaslonom, pa dosežejo ustvarjalci pri televizijski podobi ta značaj z njenimi mnogovrstnimi tehnološkimi možnostmi. Umetniška transpozicija je dosežena s nenehnimi transformacijami podobe obraza, telesa, dela telesa na zaslonu v razponu od skoraj prepoznavnega portreta do abstraktne igre barvnih rastrov, izhajajočih iz objektov ali umetno ustvarjenih vidnih senzacij v televizijskem drobovju. Spet je treba opozoriti na vlogo zvoka, oziroma glasbe, ki ves čas bistveno potencira vizualni doživljaj.

Multivizija (izraz je za to umetniško dejanje preohlapen; ustvarjalci so celoto

poimenovali Mediozonija) nosi na sebi vrsto znamenj sodobnega umetniškega delovanja. Tu gre le za ustvarjalno nadaljevanje t. i. video-traku (magnetoskopskega posnetka nekega umetniškega delovanja), za vnašanje nekaterih konceptualističnih prvov (telo, kretnja, igra s tkaninami itd.) v razširjeno nekonistentno podobo vidnih medijev, sestavljeno iz vrste podob, temveč za kompleksno zajetje številnih sodobnih umetnostnih pobud z možnostjo takojšnje ustvarjalne intervencije v sistem celote. Drugo nič manj pomembno opozorilo se nanaša na raziskovalne možnosti televizijskega medija. Miha Vipotnik je s sodelavci razgrnil pred gledalce celo vrsto povsem izvirnih televizijskih prijemov (tu v funkciji prepričljive umetniške zapovedi), ki bi jih lahko ljubljanska televizija, v okviru katere je nastal ta projekt, koristno izrabila. Še več, ravno ta projekcija zgovorno potrjuje, kako pomembno je vlagati tudi v razvoj televizije in kako je v teh dvajsetih letih, kolikor časa obstaja, ravno na tem področju, če izvzamemo nekaj skromnih poskusov, malo storila.

PETER KREČIČ

DEL0 5.5.1979, št. 103, str. 6.

Popravek

V prispevku Petra Krečiča *Mnogovrstne možnosti projekcij slik in zvoka*, objavljenem v Delu 4. maja, je prišlo do nekaterih tiskarskih napak, med katerimi dve tudi smiselno kvarita besedilo. Tako v prvem stolpcu ne gre za hkratno predvajanje različnih vrst vidnih metod temveč medijev. V tretjem stolpcu je v stavki Tu gre za ustvarjalno nadaljevanje t. i. video-traku... izpadla besedica *ne* in stavek bi se moral glasiti: Tu ne gre le za ustvarjalno nadaljevanje t. i. video traku...